

Blikfang

Af Svend Aage Hansen

Siden jetjageren blev fjernet fra museets have, kan man godt sige, at vi har manglet et blikfang der. Det har vi nu fået, nemlig de originale landingslys, som blev taget ned, da Flyvestation Vandel blev nedlagt.

Vandel Borgerforening erhvervede sig herpå disse med tanke på at placere dem som en slags indkørselsportaler eller vartegn for Vandel by. Det viste sig dog, at det ikke kunne godkendes af myndighederne ved offentlig vej.

Da museumsforeningen fik nys om dette, fik Søren Pallesen en rigtig god idé. Den gik ud på, at vi i museets have lavede en miniature-udgave af en række indflyvningslamper fra flyvestationen. Vi spurgte derfor borgerforeningen, om det var muligt, at vi fik disse, og det måtte vi gerne.

Folk, der har færdes omkring flyvestationen eller er kørt forbi f.eks. Flyvestation Skrydstrup eller Billund lufthavn, vil nikke genkendende til lamperne.

Mange var defekte, og nogle glas var knust, men uden problemer fik Søren samlet fire stk. Derudover har vi reservedele til fremtidig vedligeholdelse. Nu blev fire trykimprægnede pæle indkøbt. På dem blev lamperne monteret. Efter Søren's anvisning skulle pælene graves ned i 1 meters dybde, hvad der absolut ikke var problemfrit, fordi der uden for trappen var både tegl-, mur- og natursten i jorden. Ved fælles hjælp lykkedes det dog, hvorefter installationerne blev lavet færdige. Forarbejdet havde Søren allerede lavet hjemme på sit værksted. Rundt om pælene lavede jeg et lille "bed" af brædder og en plasticmembran fyldt op med granitskærver, så der ikke fremover skal slås græs dér.

Indflyvningslamperne kan fint ses fra vejen, når biler suser forbi. Desuden er der lagt strøm ud til de fire lamper, som lyser rødt. Man ser først det skarpe lys, når man passerer dem. Lamperne lyser automatisk, når det er mørkt.

Dette blikfang er ikke kun symbolsk, men skal også fortælle omverdenen, at vi i år 2020 åbner en ny udstilling i museets kælder, som knytter sig til Randbøl Sogn. Hensigten er at formidle historien om Flyvestation Vandel, lige fra da tyskerne kom i 1943 og anlagde den og indtil 2003, da flyvestationen blev nedlagt. Alt i alt en interessant udstilling, som vi håber, vil tiltrække mange gæster. Da det velbesøgte Vandel Bunkermuseum nu desværre er lukket, vil der på Randbøl Sogns Museum være mulighed for at orientere sig om den 60-årige periode.

Når de fire lamper er tændt i museets have, er det også symbolsk "indflyvningen" til den nye udstilling, der vil komme her.

Foto: Hanne Damgaard Hansen

Arkivernes dag 2019

Gården Tingkærvej 9 i Bindeballe.

Fotos: Randbøl Sogns Lokalarkiv

Kig ind – der er kaffe på kanden

Udstillingen er åben
torsdage kl. 10-16
fra d. 7.-24. november

Gemt eller glemt

Randbøl Sogns Lokalarkiv og Museum Grindstedvej 30, Vandel

torsdag, den 7. november kl. 10-16

Hvad arkivet gemte

Fokus på lokalhistorie - om en gård på Tingkærvej 9 i Bindeballe

Eksempel på hvilke historier man kan finde i arkivets gemmer

Arkivet er vores fælles hukommelse.

Et lokalarkiv indsamler, modtager, registrerer og opbevarer vidnesbyrd om den lokale historie. Det kan være i form af regnskaber, protokoller, beretninger, billeder, fotos, breve, lydoptagelser m.m.

Betänk derfor arkivet, inden du smider noget i containeren!

Det indsamlede materiale betragtes som offentligt eje og opbevares under sikre forhold. Personfølsomt materiale behandles fortroligt iflg. reglerne. Det er muligt at få kopieret ikke klausuleret materiale i mindre omfang - mod rimelig betaling.

Personalet på arkivet er behjælpeligt med at finde arkivalier frem til gennemsyn om gæsternes slægt, ejendomme i sognet og andre emner af interesse. På læsestuen kan man studere det relevante, evt. med hjælp fra en medarbejder. Vi glæder os til dit besøg.

Et par frygtelige monstrummer fra museets magasin

Foto: Julius Guttusen

Af Svend Aage Hansen, jæger og frivillig ved RSLM

Da jeg forleden dag kom igennem museets magasin, hvor Hanne og Julius arbejder med at registrere de forskellige genstande, der er indkommet i årenes løb, henvendte Julius sig til mig og spurgte, idet han pegede på et par, som han sagde: "Frygtelige monstrummer" – Hvad tror du, det er?" Jeg kunne straks se, at tingesterne var fælder af en art, men den ene var umanerligt stor – ca. 45 cm i diameter – og lavet i meget kraftigt jern. Ja, den var endda så overdimensioneret, at jeg med et gys tænkte på, at hvis en mand havde trådt på – og udløst – denne, havde den knust hans ben, og han havde siddet uhjælpefast. Disse gamle fælder var nemlig som regel tøjret til enten en pæl eller et træ med en jernkæde

Den største fælde var så stor, at mine tanker gik på, om det var en bjørne- eller ulvefælde. Disse dyr fandtes i gammel tid på egnen heromkring. (Meget a' pro pos så finders der igen i dag ulve i Danmark).

Jeg måtte have Julius' hjælp til at finde giveren og beskrivelsen af de to fælder. Det viste sig nu, at fælderne er skænket til museet af Bodil og Johannes Møller Jensen, Vandel Mark, og de har forklaret, at fælderne formentlig er rævefælder, hvad den mindste godt kan gå for at være, men den store er til et større bytte, og det er en gåde, hvad den skulle bruges til at fange.

Bodil Jensens far stammede fra øen Mors, og han kan udmærket have haft fælderne med deroppefra.

Man må prise sig lykkelig for, at fældefangst for længst er blevet forbudt her til lands. (Fældefangst er dog tilladt i enkelttilfælde i forbindelse med regulering af invasive dyrearter. Red. bemærkn.)

En rævesaks består af to forbundne metalbøjler med takker, som kan smække sammen ved hjælp af en fjeder, der er med til at fastholde byttet. Deraf udtrykket "at sidde i saksen". For de tilfangetagne dyr, f.eks. ræv, var det forbundet med store pinsler, og der er vidner om, at især ræve har gnavet deres eget tilfangetagne ben over for at komme fri. De var herefter trebenede, men trods alt i live. Jeg har set en trebenet ræv, og det var først, da den var skudt, at jeg opdagede, at den manglede et ben. Der havde dannet sig en sort, sår lignende pude ved amputeringsstedet.

Loppeeffekter indsamles – løbende.

Kræmmermarkedet i februar er nu en to år gammel, succesfuld tradition. Indtægter ved salg af "lopper" styrker det foreningsdrevne museums økonomi. Markedet afholdes om lørdagen i uge 6.

Næste gang bliver derfor **lørdag, den 8. februar 2020.**

For at have nye genbrugslopper til salg i museets stand er indsamlingen løbende i gang.

Man kan til enhver tid indlevere genstande, man vil donere, på museet i den bemandede åbningstid: Torsdage kl. 10-16. Uden for åbningstid kan genstande afleveres i den opstillede pallekasse i trapperummet ved magasinet under Vandel Skole. Eller ring til Svend Aage Hansen og Søren Pallesen og aftal afhentning.

På forhånd TAK for alle bidrag.

Champagnekøleren

Af Svend Aage Hansen

Foto: Randbøl Sogns Lokalkiv

De personer, der deltog i "Præstens Blues Bands" koncert på Randbøldal Camping i april 2019, lagde måske mærke til, at Julius Guttesen, som arrangerede det amerikanske lotteri, havde valgt en ganske speciel messingbeholder, hvorfra lykkens gudinde (i form af hans kone Hanne Jette) udtrak de heldige vindere.

Det var dog ikke en hvilken som helst beholder, men en pragtfuld, udhamret i dreven messing, med våbenskjold og i begge ender udhamrede løvehoveder med ringe. Dette kunstværk var udlånt fra museets magasin og er intet mindre end ritmester K.C. von Zeilaus champagnekøler, hjembragt fra hans tid

på Saint Croix (en af De Vestindiske Øer), hvor han gjorde tjeneste i en årrække fra 1910-1913.

Hans militære karriere sluttede med, at han efter 2. Verdenskrig blev chef for den af tyskerne forladte flyveplads syd for Vandel. Her residerede han fra 1946 til sin afgang fra hæren i 1956. Han bosatte sig på det daværende "kommandantskab", (hvor læge Ågård i dag har lægepraksis), og her ansatte han en rengøringskone: Tosca Ahn. Hende forærede han ved sin afrejse champagnekøleren og nogle andre ting. Hun syntes dog på et senere tidspunkt, at denne flotte kuriositet hørte hjemme i Vandel og skænkede den til Randbøl Sogns Museum.

Hvem var nu denne Tosca Ahn?

Hun kom fra det senere Østtyskland til Danmark under krigen. Da den var slut, havde hun overhovedet ikke lyst til at tage hjem til det russisk besatte område dér, og så var det jo heldigt, at hun lærte stationsforstander (på Vandel station), Sigurd Ahn at kende. De blev nu gift, og Tosca kunne blive i Danmark.

En sjov ting var, at Toscas far var postmester i en lille østtysk by, hendes danske mand var foruden at være stationsforstander – også postmester. Efter hans død flyttede hun om til Kaj Jørgensen på Randbølvej. Han havde arvet postmestertitlen efter sin afdøde kone, Lilly. Her kan man se, at hele Toscas liv havde forbindelse med postvæsenet.

Jeg vil ikke undlade at berette lidt om, hvad ritmesteren lavede under krigen, men ét står fast: I de ca. 10 år, han var chef for Vandel flyveplads, udspandt der sig utallige fortællinger og anekdoter om ham. Han var f.eks. den eneste ritmester i verdenshistorien, der blev chef for en flyveplads.

Men altså, - under krigen ville han ikke gå nytteløst omkring og meldte sig derfor til at køre ned til Torgau og Buchenwald koncentrationslejrene med Røde Kors-pakker til de danske indsatte der. For at imponere tyskerne, især lejrkommandanten, fik han påsyet et par til lejligheden fremstillede store epauletter på uniformsskuldrene.

I slutningen af krigen havde man forhandlet sig til, at han måtte få 5 danske fanger med hjem. Men der var kun fire i lejren. Den femte var ude af lejren på noget markarbejde. "Så vil jeg have en nordmand", forlangte ritmesteren, og det fik han.

Foto: Julius Guttesen

Man gjorde nu holdt allerede ved den første kro, for at fangerne kunne få noget at spise. Og netop i det samme kom arbejdsbrigaden marcherende hjemad. De danske, nu frigivne fanger, gjorde opmærksom på, at den dansker, der manglede, var iblandt dette arbejdshold.

Ritmesteren gik ud på vejen og stoppede troppen, der naturligvis var under tysk bevogtning. Han henvendte sig til den tyske vagtkommandør og forlangte den danske fange frigivet. Det var kommandanten ikke meget for, da han skulle stå til regnskab for et bestemt antal fanger. Men efter nogen parlamentering frem og tilbage blev man enig om, at ritmesteren godt måtte få fangen, dog ikke uden at kvittere for ham, og det gjorde ritmesteren så.

En anden episode fandt sted engang, ritmesteren lige var vendt hjem fra en tur til Torgau, helt i slutningen af krigen. Så blev der spurgt, om ikke en eller anden ville køre østpå og guide hertugen af Mecklenburg med familie gennem de allieredes linjer, så den lille familie ikke faldt i de fremstormende russiske styrkers hænder. Anmodningen kom fra Dronning Alexandrine, da hertugen var hendes bror.

Da ritmesteren hørte dette, meldte han sig straks til den lille ekspedition. ”Fyld bilen op med benzin, vi kører med det samme. Der er ingen tid at give af”, forlangte han. Man kørte så østpå, ritmesteren og en chauffør. De fandt også hertugen med familie og guidede dem sikkert igennem Slesvig-Holsten, men da de kom forbi Glücksborg Slot, mente hertugen ikke, at det var nødvendigt med yderligere eskorte. Han ville sættes af ved Glücksborg Slot, da han der havde noget familie. ”Men De, min brave mand, skal som tak for Deres indsats have denne, (i det samme tog han en stor orden og satte den på ritmesterens uniform). På ordenen var der en stor Grif, og derfor kaldes ordenen for ”Grif-ordenen”. (En grif er et fabeldyr med krop som en løve og hoved, hals og vinger som en ørn. Red.)

Ritmester von Zeilau ansøgte derpå ordenskapitlet om tilladelse til at bære nævnte dekoration, men daværende ordenskansler, Prins Harald (Christian X's bror) svarede, at tilladelsen ikke kunne gives, da dekorationen var afskaffet i 1918 og måtte betragtes som en privat erindringsgave fra hertugen. H.M. Dronning Alexandrine havde hørt dette og opfordrede i et brev ritmesteren til alligevel at bære ordenen. Senere, da Prins Viggo (en anden af Christian den X's brødre) havde afløst Prins Harald som ordenskansler, rejste ritmesteren igen spørgsmålet, og det resulterede i et brev fra Prins Viggo, - (et brev som fandtes i ritmesterens efterladte papirer, og som nu opbevares ved Dragonregimentet). I brevet skriver Prins Viggo, at han har talt med H.M. Kongen om sagen, og at denne intet har imod, at dekorationen bliver båret, ja, kongen angiver endog, hvordan båndet skal se ud. Prins Viggo meddeler, ”at dekorationen skal, da det var dronning Alexandrines hjemlands, også bæres, når kun danske dekorationer bliver befalet anlagt, og i øvrigt altid foran udenlandske dekorationer”.

Kilde: G. Løwe: ”Ritmester von Zeilau” 1991.

Kollegialt besøg fra Smidstrup Museum

*Fotos: Hanne Damgaard Hansen
Af Bente Lykkegaard*

Den 5. september havde Randbøl Sogns Lokalarkiv og Museum besøg af personalet fra Smidstrup Museum (v. Børkop). I alt 8 af de frivillige derfra havde spurgt, om de måtte komme og se museet og få et indblik i, hvad vi arbejdede med i Vandel. Der var tale om et "gen-besøg", da RSLM's sommerudflugt for "vore" frivillige som tidligere beskrevet i "Nyt om Gammelt" bl.a. gik til Smidstrup Museum.

Smidstrup-folkene ville komme på formiddagsbesøg, medbringende rundstykker til kaffen. Formanden, Svend Aage Hansen, tog imod gæsterne og introducerede dem til de udendørs udstillinger. Derefter blev der drukket kaffe og snakket i folkestuen, før rundvisning i udstillingerne i skolestuen og den øvrige stueetage. På loftet befandt sommerens souvenirudstilling sig stadig i monterne. De nye udstillinger, som er under opbygning i kælderen, blev besøgt, og magasinet blev åbnet, så gæsterne kunne danne sig et indtryk af, hvor mange ting, vi har i gemmerne – over 6500!

Efter kaffen gik de frivillige ved RSLM i gang med det almindelige torsdags-arbejde og stod derudover til rådighed for spørgsmål og kommentarer vedr. husets opgaver og drift. Gæsterne tog hjem over middag, da Smidstrup Museum havde åbent for gæster om eftermiddagen.

Det er altid godt at blive inspireret af, hvordan andre gør, og vi håber, gæsterne fik noget brugbart med hjem til deres eget museums drift.

Besøg af Conny som var barn på Vandel kro i 1950'erne da Clara og Bihl Nielsen drev kroen.

Conny, hendes mand og datter hyggede sig det meste af dagen på museet. Snakkede gamle dage med Svend Aage, Søren og Henning Kempel og fik frisket ungdomsminde op.

Nyt om [Arkiv.dk](http://arkiv.dk)

Af Bente Lykkegaard, arkivmedarbejder

Når vi på arkivet registrerer genstande og arkivalier elektronisk i "Arkibas"-systemet, kan man derefter se dette på nettet under "arkiv.dk" i form af overskrifter, korte beskrivelser af de enkelte registreringers indhold - og i mange tilfælde - også fotos af steder, personer og genstande.

[Arkiv.dk](http://arkiv.dk) indeholder søgefunktion, og man kan se alt, hvad de danske arkiver har valgt at offentliggøre dér. Det er der mange, der efterhånden har fundet ud af, og som følge deraf får arkivet en del henvendelser i form af mails med kommentarer, oplysninger, spørgsmål eller ønske om at få tilsendt kopi vedr. familie og slægts historie.

Snydeprop

For nylig kom der en mail fra Randers. En bruger af arkiv.dk havde i Randbøl Lokalarkiv fundet en genstand, han gerne ville købe, en såkaldt "snydeprop", der befinder sig i museets genstandssamling. (Se billede. Red). Han ville gerne købe 2 stk. og spurgte om prisen. Svaret var, at vi ikke formidler salg af genstande. Vi er et museum med en masse genstande, men ikke en netbutik. Den eneste tjeneste, man kan benytte, er, at man via arkiv.dk kan kontakte arkivet direkte på mail med spørgsmål og kommentarer til de enkelte registreringer. Henvendelsen viser, at der er mennesker, som interesserer sig for, hvad der er lagt ud elektronisk om vore samlinger, - også langt fra vores lokalområde.

Julehygge på Randbøl Sogns Museum

Grindstedvej 30, 7184 Vandel

Første søndag i advent: Den 1. december 2019 Kl. 13-16

Kom og hyg dig på det julepyntede museum.

Juleudstilling på loftet.

Der kan købes æbleskiver bagt på det gamle brændekomfur, kaffe/te og saftvand.

Venlig hilsen bestyrelsen.

Prisliste vedr. arkivarbejde ved RSLM

"Hér-og-nu-svar" på mail eller telefonisk henvendelse: Gratis.

Kopiering: Sort/hvid A4 kopi 3,00 kr. Farve A4 kopi: 6,00 kr.

CD/DVD: 100,00 kr. (incl. "skive")

Evt. porto: Gældende posttakst.

Ydelser: 75,00 kr. pr. påbegyndt time (min. 1 t.) Større opgaver efter aftale.

Betaling som bankoverførsel til foreningens konto eller kontant til kontoret.

**Randbøl Sogns Museumsforening indbyder hermed medlemmerne til
generalforsamling
fredag, den 22. november kl. 17.30
på Randbøldal Camping**

Generalforsamlingen indledes med julefrokost med røde og hvide sild, stegte sild i eddike, æg og rejer, lun fiskefi-
let, hamburgerryg og medister med julekål & og ris à la mande. Senere serveres kaffe med kringle.

Pris pr. pers. 170,- kr. (Drikkevarer betales særskilt).

Aftenens program: Spisning
Generalforsamling
Underholdning
Fællessange

Efter spisningen er der generalforsamling med følgende dagsorden:

Valg af dirigent
Formandens beretning
Aflæggelse af revideret regnskab
Fastlæggelse af kontingent for det kommende år
Valg af bestyrelsesmedlemmer, suppleanter m.fl.

Nuværende bestyrelse:

Svend Aage Hansen, Peer Høgsberg, Bente Lykkegaard, Søren Pallesen og Hanne D. Hansen.

Efter tur afgår Søren Pallesen, Bente Lykkegaard og Peer Høgsberg.

Peer Høgsberg modtager ikke genvalg.

Suppleanter til bestyrelsen: Nikolaj Sørensen og Julius Guttusen.

Efter tur afgår Nikolaj Sørensen. Nikolaj Sørensen modtager genvalg.

Revisorer: Herluf Sørensen og Tove Sørensen.

Efter tur afgår Tove Sørensen. Tove Sørensen modtager genvalg

Revisorsuppleant: Karen Margrethe Damkjær. Karen Margrethe modtager genvalg.

Eventuelt:

Evt. forslag til dagsordenen meddeles formanden senest d. 14. november 2019.

Tilmelding senest fredag, d. 14. november til Inger Schnedler på tlf.: 75885023.

Har du behov for transport, så sig det ved tilmeldingen. Bestyrelsen finder i så fald en løsning.

På bestyrelsens vegne – vel mødt.

Svend Aage Hansen
Formand.

Formand:	<i>Svend Aage Hansen, Gl. Åstvej 14, Vandel.</i>	<i>Tlf. 75 88 54 04</i>
Næstformand:	<i>Peer Høgsberg, Daldovervej 37C, Randbøldal</i>	<i>Tlf. 75 88 33 84</i>
Kasserer:	<i>Søren Pallesen, Gl. Stationsvej 34, Vandel</i>	<i>Tlf. 75 88 55 01</i>
Sekretær:	<i>Bente Lykkegaard, Rodalvej 50, Randbøldal</i>	<i>Tlf. 40 12 18 92</i>
Medlem:	<i>Hanne Damgaard Hansen, Mølleparken 49, Vandel</i>	<i>Tlf. 30 22 54 74</i>

Randbøl Sogns Lokalarkiv og Museum, Grindstedvej 30, 7184 Vandel

E-mail: rslm.vandel@gmail.com, www.rslm.dk - Tlf. 75 88 54 89, åbent torsdage 10-16

Redaktion: Bente Lykkegaard/Hanne D. Hansen, **Ansvar** Svend Aage Hansen **Distribution:** Søren Pallesen.

Trykning: Billund Bogtrykkeri, Hovedgaden 12.1.sal, 7190 Billund. Mail: redaktionen@billund-ugeavis.dk